

Брюксел, 5 юни 2025 г.
(OR. en)

9321/25

SOC 309
EMPL 198
AG 68
COH 79
SAN 246
GENDER 52

БЕЛЕЖКА

От:	Председателството
До:	Комитета на постоянните представители/Съвета
Относно:	Проект за заключения на Съвета относно подкрепата за възрастните хора за постигане на пълния им потенциал на пазара на труда и в обществото – Одобряване

1. Председателството изготви проект за заключения на Съвета на тема „Подкрепа за възрастните хора за постигане на пълния им потенциал на пазара на труда и в обществото“.
2. Заключенията бяха разгледани от работна група „Социални въпроси“ на 7 април, 5 май и 26 май 2025 г. След неформална писмена консултация беше постигнато принципно съгласие по текста, поместен в приложението към настоящата бележка.
3. Комитетът на постоянните представители се приканва да предаде проекта за заключения, поместен в приложението към настоящата бележка, на Съвета EPSCO за одобрение на заседанието му на 19 юни 2025 г.

ПОДКРЕПА ЗА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА¹ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ПЪЛНИЯ ИМ ПОТЕНЦИАЛ
НА ПАЗАРА НА ТРУДА И В ОБЩЕСТВОТО

ПРОЕКТ ЗА ЗАКЛЮЧЕНИЯ НА СЪВЕТА

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

КАТО ПРИПОМНЯ:

1. Член 3, параграф 3 от Договора за Европейския съюз (ДЕС), който гласи, че, наред с другото, Съюзът работи за постигане на пълна заетост и социален прогрес, като се бори със социалното изключване и дискриминацията и насърчава, наред с другото, социалната справедливост и закрила, равенството между жените и мъжете и солидарността между поколенията, както и икономическото, социалното и териториалното сближаване. Член 145 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), в който се подчертава ангажиментът на Съюза за изработването на координирана стратегия за заетостта с оглед постигането на целите, изброени в член 3 от ДЕС, включително пълна заетост и социален прогрес.
2. Член 159 от ДФЕС, който предвижда изискването Комисията да изготвя годишен доклад до Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет за напредъка в изпълнението на целите, посочени в член 151 от ДФЕС, които включват насърчаване на заетостта, подобряване на условията на живот и труд, осигуряване на подходяща социална закрила и развитие на човешките ресурси с оглед високо и устойчиво равнище на заетост и борба с изключването от социалния живот.

¹ За целите на настоящите заключения терминът „възрастни хора“ се отнася за лица на възраст 55 и повече години.

Член 8 от ДФЕС предвижда още, че във всички свои дейности Съюзът полага усилия за премахването на неравенствата и за насърчаване на равенството между мъжете и жените, докато член 10 от ДФЕС предвижда, че при определянето и осъществяването на своите политики и дейности Съюзът се стреми да се бори срещу всяка форма на дискриминация, основана, наред с другото, на възраст и увреждане.

3. Член 174 от ДФЕС, който постановява, че в рамките на политиката си за икономическо, социално и териториално сближаване, насочена, наред с другото, към намаляването на неравенството между нивата на развитие на различните региони и изостаналостта на най-необлагодетелстваните региони, Съюзът обръща специално внимание на селските райони, на районите, засегнати от индустриалния преход, както и на регионите, които са засегнати от сериозни и постоянни неблагоприятни природни или демографски условия.
4. Стратегическата програма на Европейския съвет за периода 2024 – 2029 г., в която се предвиждат решителни и всеобхватни действия с цел да се преодолеят демографските предизвикателства и тяхното въздействие върху конкурентоспособността, човешкия капитал и равенството, да се гарантира, че европейският икономически модел и социални системи подкрепят едно благоденстващо дълголетно общество, да се инвестира в уменията, обучението и образованието на хората през целия им живот и да се насърчава мобилността на талантите в рамките на Европейския съюз и извън него.
5. Европейския стълб на социалните права с неговите принципи и плана за действие на Комисията, в които се подчертава колко е важно да се увеличи участието на пазара на труда на всички, включително на възрастните хора, да се гарантират равни възможности, да се насърчават ученето през целия живот, качеството на труда и равновесието между професионалния и личния живот и да се подобри социалното приобщаване, като същевременно се предотвратява бедността и се осигуряват адекватни пенсионни доходи, съответстващи на социалноосигурителните вноски на работниците и самостоятелно заетите лица, за да се доразвие постигнатото в контекста на водещите цели на ЕС за 2030 г. и националните цели в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността.
6. Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, по която ЕС и неговите държави членки са страни. Тъй като вероятността от увреждане се увеличава с възрастта, от решаващо значение е да се премахнат пречките пред социалното и икономическото участие на всички хора с функционални ограничения, включително като се гарантират достъпност и разумни улеснения, за да се намалят изключването, бедността и разликите в заетостта между възрастните хора и населението като цяло.

7. Директива 2000/78/ЕО на Съвета, която установява основната рамка за борба с дискриминацията, основана на възраст, както и на религия или убеждения, увреждане или сексуална ориентация, в областта на заетостта и професиите, с оглед прилагането на принципа на равно третиране в държавите членки. В директивата се подчертава също необходимостта да се обърне специално внимание на подкрепата на по-възрастните работници, за да се увеличи тяхното участие на пазара на труда.
8. Директива (ЕС) 2024/1499 на Съвета, с която се определят стандартите за органите по въпросите на равенството в областта на равното третиране на лицата по въпросите на заетостта и професиите, независимо от тяхната възраст, както и от тяхната религия или убеждения, увреждане или сексуална ориентация.
9. Решението на Съвета от 2024 г. относно насоки за политиките по заетостта², по-специално насоки 6 и 8, в които държавите членки се призовават да се стремят да подобрят предлагането на работна ръка и достъпа до заетост, придобиването на умения и компетентности през целия живот, наред с другото, като укрепват приобщаването и развитието на човешкия капитал, стимулират придобиването на умения и компетентности през целия живот на хората, и да насърчават равните възможности за всички, наред с другото, като подкрепят пенсионните реформи чрез политики, които насърчават активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве и удължават трудовия живот.
10. Становищата на Европейския икономически и социален комитет, озаглавени: *Заетост на възрастните хора – системни фактори за доброволен избор на удължена трудова активност*³, *Въздействието на демографията върху социална Европа*⁴, „Европейска стратегия за възрастните хора“⁵ и *Насърчаване на солидарността между поколенията в Европа – към хоризонтален подход на ЕС*⁶, в които се акцентира върху необходимостта от координирани мерки в различните области на обществената политика в подкрепа на заетостта на възрастните хора и върху значението на социалния диалог в тази област.

².Решение (ЕС) 2024/3134 на Съвета от 2 декември 2024 г. относно насоки за политиките по заетостта на държавите членки.

³ Становище на ЕИСК: *Заетост на възрастните хора – системни фактори за доброволен избор на удължена трудова активност* (SOC/817-EESC-2024), 26 февруари 2025 г.

⁴.Становище на ЕИСК: *Въздействието на демографията върху социална Европа*, SOC 796, 18 септември 2024 г.

⁵ Становище на ЕИСК: „Европейска стратегия за възрастните хора“ (2023/C 349/06), 12 юли 2023 г.

⁶ Становище на ЕИСК: [Насърчаване на солидарността между поколенията в Европа – към хоризонтален подход на ЕС \(ОВ С, С/2024/6869\), 28 ноември 2024 г.](#)

11. Съобщението на Европейската комисия „Съюз на равенство: Стратегия за правата на хората с увреждания за периода 2021 – 2030 г.“⁷, където се посочва, че трябва да се обърне специално внимание на възрастните хора с увреждания, за да се гарантира тяхното участие в обществото и на пазара на труда.
12. Съобщенията на Европейската комисия „Демографските промени в Европа: инструментариум за действие“⁸ и относно европейската стратегия за полагане на грижи⁹, в които се посочва, че политиките за активен живот на възрастните хора, достойните и съобразени с нуждите условия на труд, наред с ранната интервенция, насърчаването на здравето и профилактиката на заболяванията могат да дадат възможност на по-възрастните поколения да удължат трудовия си живот на доброволен принцип, допълнително да подпомогнат удължаването на независимия, здравословен и активен живот и да отложат във времето появата на нуждата от грижи. Наред с това, по-дългият трудов живот може да позволи на хората да актуализират уменията си на работното място и да останат активни, като помага на работодателите да задържат персонала си и същевременно насърчава трансфера на знания за работна сила, която обхваща няколко поколения¹⁰.
13. Съобщението на Комисията „Недостиг на работна ръка и умения в ЕС: план за действие“¹¹, в което се подчертава необходимостта възрастните хора да останат активни като начин да се подпомогне справянето с недостига на работна ръка и умения.
14. Заклученията на Съвета относно недостига на работна сила и умения в ЕС, в които се подчертава значението на гъвкавите схеми на работа, приобщаващите възможности за заетост, справедливите условия на труд и обучението и развиването на умения за задържането на работници и за привличането на повече хора на пазара на труда по устойчив начин, както и на осигуряването на по-добро съвместяване на отговорностите за полагане на грижи и платения труд, по-специално като се гарантира достъп до качествени грижи, например грижи за деца и услуги за полагане на грижи за възрастните хора, с оглед на стимулиране на равенството между половете и

⁷ Европейска комисия, ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“, 2021 г., <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e1e2228-7c97-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en>

⁸ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: Демографските промени в Европа: инструментариум за действие, COM(2023) 577 final, Брюксел, 11.10.2023 г.

⁹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно европейската стратегия за полагане на грижи, COM(2022) 440 final, 7.9.2022 г.

¹⁰ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: Демографските промени в Европа: инструментариум за действие, COM(2023) 577 final, стр. 13.

¹¹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите – Недостиг на работна ръка и умения в ЕС: план за действие, COM(2024) 131 final, Брюксел, 20.3.2024 г.

преодоляване на неравномерното разпределение на неплатения труд във връзка с полагането на грижи и домакинската работа между жените и мъжете.

В заключенията се изтъква също, че следва да се разработят целенасочени мерки за подпомагане на работниците, и държавите членки се приканват да продължат да проучват и да разглеждат специфичните нужди на по-възрастните работници, за да се намалят пречките им пред заетостта и да им се даде възможност да останат на пазара на труда по-дълго и в добро здраве или да се върнат на работа¹².

15. *Зелената на книга на Европейската комисия относно застаряването*¹³, в която се посочва, наред с другото, че предпоставките за процъфтяването на застаряващото общество включват остаряването в добро здраве и активен живот, достъпа до висококачествени услуги за здравни грижи и дългосрочни грижи и ученето през целия живот, и в която се отбелязва, че макар правомощията за справяне с последиците от застаряването на населението да са до голяма степен в ръцете на държавите членки, ЕС е в добра позиция да идентифицира и анализира ключови въпроси и тенденции, да улеснява обмена на най-добри практики и да подкрепя действията във връзка със застаряването на населението на национално, регионално и местно равнище. Съюзът може да помогне на държавите членки и регионите да разработят свои собствени, съобразени с конкретните нужди мерки на политиката в отговор на застаряването на населението.
16. Доклада на Европейската комисия и Комитета за социална закрила от 2024 г. относно адекватността на пенсиите, в който се отбелязва, че приобщаващите и стабилни пазари на труда са от ключово значение за поддържането на адекватни пенсии в едно застаряващо общество, и се отправя призив за допълнителни усилия с цел да се гарантира справедлива пенсионна сигурност за всички, включително политики за смекчаване на въздействието на отговорностите за полагане на грижи и за насърчаване на по-дълги кариери, в т.ч. чрез положителни стимули и гъвкави модели на пенсиониране, като същевременно се намалява разликата в пенсиите на мъжете и жените, и който показва, че адекватността на пенсиите и фискалната устойчивост са цели, които са неразривно свързани и изискват интегриран отговор на предизвикателството, свързано със застаряването на населението.¹⁴

¹² Заключение на Съвета относно недостига на работна сила и умения в ЕС: мобилизиране на неизползвания потенциал в Европейския съюз, приети от Съвета EPSCO на 2 декември 2024 г.

¹³ Зелена книга относно застаряването на населението – Насърчаване на солидарността и отговорността между поколенията, Европейска комисия, COM(2021) 50 final, Брюксел, 27.1.2021 г.

¹⁴ Доклад от 2024 г. относно адекватността на пенсиите: текуща и бъдеща адекватност на доходите на възрастните хора в ЕС. Том I, Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г., <https://data.europa.eu/doi/10.2767/909323>, стр. 12 – 13. Заключение на Съвета от 20 юни 2024 г. относно адекватността на пенсиите (док. 11398/24).

17. Заключение на групата на високо равнище по въпросите на недискриминацията, равенството и многообразието „*Равенство между възрастовите групи и недопускане на дискриминация, основана на възраст*“¹⁵, в който се разглежда въздействието на дискриминацията, основана на възраст, и се очертават приложимите правни рамки и рамки на политиката, като същевременно се представят конкретните предизвикателства и ответни мерки, прилагани на европейско и на национално равнище.
18. Стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2021 – 2027 г.¹⁶, в която се посочва, че с оглед на застаряващата работна сила е необходимо работната среда и задачите да се адаптират към специфичните нужди на работниците и да се сведат до минимум рисковете.

КАТО ВЗЕМА ПРЕДВИД СЛЕДНОТО:

19. Застаряването на населението е едно от структурните предизвикателства пред конкурентоспособността и растежа, пред които са изправени държавите членки. По данни на Евростат през 2024 г. хората на възраст 65 или повече години са представлявали 21,6% от населението на ЕС – дял, който се очаква да нарасне до 30% до 2060 г. През същия период се очаква дялът на хората на възраст 15 – 64 години да намалее от 63,8% на 56,6%.¹⁷ Средната възраст на населението се е увеличила от 39 години на 44,5 години между 2002 г. и 2023 г., а до 2060 г. тя ще е достигнала 48,8 години.¹⁸ Дялът на населението в трудоспособна възраст в ЕС намалява, докато дялът на пенсионерите нараства, в резултат на което се очаква коефициентът на зависимост да нараства систематично от 33,9% през 2024 г. на 59,7% през 2100 г.¹⁹ В ЕС-27 през 2022 г. хората с увреждания са представлявали 18,7% от хората на възраст 16 – 64 години и 52,2% от хората на възраст 65 и повече години. В този контекст създателите на политики са изправени пред нови предизвикателства по отношение на условията на живот и труд, социалната закрила и достъпа до услуги за полагане на грижи.

¹⁵Равенство между възрастовите групи и недопускане на дискриминация, основана на възраст, заключителен документ на групата на високо равнище по въпросите на недискриминацията, равенството и многообразието, Европейска комисия, 1 декември 2024 г., [Експертна мрежа в областта на борбата с дискриминацията – Европейска комисия](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/tackling-discrimination/network-experts-field-anti-discrimination_en), https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/tackling-discrimination/network-experts-field-anti-discrimination_en.

¹⁶Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Стратегическа рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2021 – 2027 г. Здравословни и безопасни условия на труд в променящ се свят на труда“, COM(2021) 323 final, Брюксел, 28.6.2021 г.

¹⁷ Евростат: demo_pjan, proj_23np (данни, извлечени на 17.2.2025 г.).

¹⁸ Евростат: proj_23ndbi (данни, извлечени на 17.2.2025 г.).

¹⁹Структура на населението и застаряване: статистика в достъпна форма, Евростат, февруари 2025 г., https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing.

Насърчаването на възможности за икономическа дейност за възрастните хора изисква ново мислене на равнището на предприятията, регионите, секторите, държавите членки и ЕС. Необходими са новаторски подходи към условията на труд и професионалното развитие, които да позволят на възрастните хора да съхранят своето физическо и психично здраве, като едновременно с това се развиват уменията, мотивацията и производителността, през целия удължен трудов живот.²⁰ Необходими са новаторски подходи и за адаптивни и достъпни работни места за по-възрастните работници.

20. Фактът, че повече хора от когато и да било живеят по-дълго и по-здравословно, означава, че те могат да останат икономически и социално активни след пенсионирането си, като участват в социални дейности. Тези нови реалности променят начина, по който възприемаме дълголетието, като хвърлят светлина върху важния принос на възрастните хора за обществото и икономиката чрез продължителна икономическа дейност, социално участие и доброволческа дейност, учене и сближаване между поколенията²¹.
21. Като резултат от разликата в пенсиите на жените и мъжете финансовата сигурност на жените е по-малка в сравнение с мъжете в напреднала възраст. Вероятността жените да получават по-ниски доходи от мъжете е по-голяма, тъй като те по-често работят в по-ниско платени сектори и работни места и адаптират своите модели на работа, за да поемат отговорности за полагане на грижи през целия си живот, тъй като извършват по-голямата част от неплатения труд във връзка с полагането на грижи и домакинската работа. Поради тази причина има по-голяма вероятност те да се ангажират с нередовна или дори неформална заетост, отколкото мъжете. Всички тези фактори, съчетани с продължителни прекъсвания на заетостта, по-ниски заплати и по-кратки кариери, намаляват пенсионните вноски на жените и натрупаните обезщетения. Съществуват обаче ситуации като самостоятелната заетост, в която мъжете имат по-голямо участие, където достъпът до пенсии може да бъде по-проблемен, отколкото за работещите при традиционни трудови правоотношения²². Политиките, насочени към преодоляване на системните причини, които са в основата на разликата в заплащането на жените и мъжете, към предоставяне на по-големи икономически възможности през целия живот и към подобряване на достъпа до социална закрила и услуги за полагане на грижи, могат да помогнат за преодоляването на това предизвикателство. Доброволното удължаване на икономическата дейност може да осигури допълнителен доход за възрастните хора.

²⁰ Eiffe, F.F. и др. (2024 г.), „Поддържане на ангажираността на по-възрастните работници: политики, практики и механизми“, работен документ на Eurofound WPEF24030, 2024 г., <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2024-02/wpef24030.pdf>

²¹ Зелена книга относно застаряването на населението – Насърчаване на солидарността и отговорността между поколенията, Европейска комисия, COM(2021) 50 final, Брюксел, 27.1.2021 г.

²² Европейска комисия: Генерална дирекция „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“ и Комитет за социална закрила (КСЗ), *Доклад от 2024 г. относно адекватността на пенсиите: текуща и бъдеща адекватност на доходите на възрастните хора в ЕС. Том II*, Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г., стр. 240, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/550848>

22. „Междинното поколение“²³, т.е. лицата, които едновременно поемат отговорности за полагане на грижи за деца и застаряващи роднини, може да са изложени на физически и психически стрес, който би могъл да доведе до неоползотворен икономически и социален потенциал, както и да понижи качеството на грижите, които те са в състояние да предоставят. Достъпът до качествено образование и грижи в ранна детска възраст, до платен родителски отпуск и качествени услуги за дългосрочни грижи е от решаващо значение за насърчаване на равенството между половете, икономическата активност и равновесието между професионалния и личния живот. Тъй като активният живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве намаляват нуждата от грижи за възрастните хора, стимулирането им оказва положителен синергичен ефект върху физическото и психическото благосъстояние както на по-възрастните, така и на междинните поколения.
23. Успешните мерки за доброволно удължаване на икономическата дейност на по-възрастните работници зависят от тяхното здравословно състояние, което е свързано с начина на живот и социално-икономическите условия, както и с качеството на труда и работната среда, особено физическото и психическото натоварване на различните работни места. Оптимизирането на здравословното състояние на възрастните хора изисква устойчиви и всеобхватни превантивни и лечебни здравни грижи, адаптирани към специфичните нужди и здравословни проблеми както на жените, така и на мъжете, в съчетание с подходящи съпътстващи мерки за здравословни и безопасни условия на труд.
24. Нарастващият дял на възрастните хора от населението в бързо развиващия се цифров свят изисква нови подходи по отношение на заетостта и социалната политика. Промените в структурата на семействата и развитието на цифровите медии, включително социалните медии и новите начини за комуникация от разстояние, наред с дистанционната работа, могат да допринесат за засилващо се усещане за изолация и самота, въпреки че цифровизацията може да допринесе и за по-добра свързаност. За по-възрастното поколение тези промени могат да доведат до по-бърза загуба на здраве и независимост²⁴, липса на подкрепа във връзка с потребностите от грижи и увеличаване на бедността и социалното изключване.²⁵ Всички тези проблеми изискват подходящи ответни мерки на политиката.

²³ Заключение на Съвета от 2 декември 2024 г. относно осигуряването на равновесие между професионалния и личния живот и на равенство между половете за всички поколения в контекста на демографските предизвикателства (док. 16065/24), стр. 10.

²⁴ Sylke, V. и др. (2024), „Loneliness in Europe: Determinants, Risks and Interventions“ (Самотата в Европа: определящи фактори, рискове и интервенции), Population Economics, Cham, Springer. ISSN 1431-6978, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-66582-0>

²⁵ Mahoney, J. и др. (2024), „Measuring social connectedness in OECD countries: A scoping review“ (Измерване на социалната свързаност в държавите от ОИСП: бърз преглед), OECD Papers on Well-being and Inequalities (Документи на ОИСП относно благосъстоянието и неравенствата), № 28, OECD Publishing, Париж, <https://doi.org/10.1787/f758bd20-en>

25. Активните политики по заетостта в съответствие с наскоро предложената всеобхватна стратегия „Съюз на уменията“²⁶ и плана за действие относно недостига на работна ръка и умения в ЕС²⁷ следва да допринесат за засилване на задържането и интеграцията на пазара на труда и за улесняване на прехода от едно работно място към друго, за да се гарантира, че потенциалът, опитът и знанията на населението в трудоспособна възраст, включително по-възрастните работници, се използват пълноценно. Освен това подобряването на достъпа до персонализирано повишаване на квалификацията и преквалификация, признаването на уменията, наред с качествените работни места, по-гъвкавите и адаптирани улеснения на работното място могат да окажат положително въздействие върху решенията на възрастните хора да останат икономически активни. В това отношение следва да се зачитат ролята и автономността на социалните партньори.
26. Европейската комисия се ангажира да разработи *стратегия за справедливост между поколенията*, за да се очертаят възможностите за укрепване на комуникацията между поколенията и да се гарантира, че интересите на настоящите и бъдещите поколения се зачитат през целия процес на изготвяне на политики и законодателство²⁸.
27. Приносът на възрастните хора следва да се цени особено високо на работното място, където може да стимулира динамизма, иновациите и сътрудничеството между поколенията чрез взаимно обучение, споделяне на знания и разнообразни подходи; в рамките на семейството, където възрастните хора могат доброволно да предоставят неформални дългосрочни грижи, допълващи формалните услуги за полагане на грижи, и да подпомагат младите родители с отговорности за полагане на грижи; и в обществото и местните общности, където възрастните хора могат да способстват за преодоляването на разделението между поколенията, като предават на по-младите поколения култура, ценности и социални норми, насърчават съпричастността и взаимното разбирателство и стимулират по-сплотено и приобщаващо общество.

²⁶ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите – Съюз на уменията, COM(2025) 90 final, Брюксел, 5.3.2025 г.

²⁷ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите – Недостиг на работна ръка и умения в ЕС: план за действие, COM(2024) 131 final, Брюксел, 20.3.2024 г.

²⁸ Писмо за определяне на ресора от Урсула фон дер Лайен, председател на Европейската комисия, до Глен Микалеф, комисар по въпросите на справедливостта между поколенията, младежта, културата и спорта, Брюксел, 1 декември 2024 г.

28. Резултатите от обсъжданията, започнали по време на полското председателство в рамките на различни форуми (министерска конференция в Гданск, Съвет EPSCO, неформално заседание на КСЗ), показаха, че най-ефективният начин за справяне с предизвикателствата, свързани с отключването на икономическия потенциал на възрастните хора, е чрез всеобхватен пакет от политики. Този пакет следва да включва конкретни политики и да отчита националния контекст. Основните области могат да включват: въвеждане на стимули за доброволното удължаване на професионалната дейност; насърчаване на гъвкави схеми на работа и адаптиране на работните места и условията на труд; политики за борба с дискриминацията; целенасочено и приобщаващо обучение; политики за здравна профилактика; целева подкрепа от публичните служби по заетостта; дейности на социалните партньори; фирмени политики и практики; подобряване на услугите за грижи и дългосрочни грижи; управление на фактора „възраст“ и профилактиката на здравето на работното място. Освен това е необходима промяна в нагласите за утвърждаване на общественото признание на ценния принос на възрастните хора към икономическата дейност.
29. Съответните правомощия на държавите членки и на Съюза съгласно дялове IX и X от ДФЕС, както и принципите на субсидиарност и пропорционалност, и текущата работа по преразглеждането на плана за действие на Европейския стълб на социалните права през 2025 г.²⁹

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ И ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ, в съответствие с техните области на компетентност:

30. Да обмислят в предстоящия нов план за действие на Европейския стълб на социалните права начините за ефективно насърчаване на политиките за активен живот на възрастните хора, като се стимулират възрастните европейци доброволно да удължават трудовия си живот и за насърчаване на възможностите за икономически растеж и създаване на работни места, произтичащи от развитието на „сребърната икономика“. Това би могло да допринесе за подобряване на ефективността и устойчивостта на публичните финанси, за справяне с недостига на работна ръка и за укрепване на конкурентоспособността на ЕС, за гарантиране на адекватността на социалната закрила, както и за насърчаване на справедливостта и солидарността между поколенията.

²⁹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите – План за действие на Европейския стълб на социалните права, Европейска комисия, Брюксел, 4.3.2021 г., COM(2021) 102 final, стр. 41.

31. Да се борят с възрастовата дискриминация и отрицателните стереотипи във всички сфери на обществото по отношение на възрастните хора като цяло и в частност на по-възрастните работници, като повишават осведомеността за значението и добавената стойност на активното участие на възрастните хора в икономическия, семейния и обществения живот. Това включва също насърчаване на положителни нагласи сред възрастните хора за тяхната роля в икономиката и обществото, със специален акцент върху ползите от удължаването на трудовия им живот, и участие в общностни инициативи. Политическите действия в тази насока трябва да отчитат разнородния характер на възрастните хора като група.
32. Да се справят с предизвикателствата, пред които са изправени възрастните жени, и да насърчават политики, които гарантират възможности и подкрепа за активното им участие в работната сила, кариерното развитие, трудовото възнаграждение през целия живот и пенсионните доходи. Политиките следва да вземат предвид по-специално несъразмерния дял на отговорностите за полагане на грижи, поемани от жените, и да насърчават равното поделение на отговорностите за полагане на грижи между жените и мъжете.
33. Да увеличат усилията за насърчаване на активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве, като вземат предвид въздействието на здравословния начин на живот, несвързаните с работа дейности и социалните връзки върху запазването на автономността, благополучието и достойния живот в напреднала възраст. Превенцията следва да се прилага на възможно най-ранен етап и по време на процеса на остаряване, по-специално като се достигне до хората, които са в най-уязвимо положение и ситуация.
34. В предстоящите съвместни доклади за заетостта и други имащи отношение документи да акцентират върху политиките, насочени към насърчаване на възрастните хора да удължат професионалната и икономическата си дейност.

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ:

35. Да отчитат надлежно колко е важно да се запази и удължи доброволната икономическа дейност на възрастните хора и, когато е целесъобразно, да обмислят приемането на конкретни цели относно икономическата дейност на възрастните хора, като вземат предвид относителните им изходни позиции и националните условия.
36. Да насърчават удължената доброволна икономическа и социална ангажираност на възрастните хора чрез социален диалог и чрез подходите, залегнали във всеобхватния пакет от политики, които интегрират мерки в ключови области на политиката, включително социално участие, заетост, здраве и безопасност при работа, умения, условия на труд, равновесие между професионалния и личния живот, равни възможности, учене и обучение през целия живот, предприемачество, цифрови и основани на ИИ технологии, здравеопазване и дългосрочни грижи и социална закрила. Освен това държавите членки се насърчават да разработят подходящи политики, като отчитат внимателно специфичните нужди на възрастните хора, включително на хората с увреждания, и да гарантират достъпност по отношение на психическите, интелектуалните, включително когнитивните или сетивните, физическите и организационните аспекти. Следва да се вземат предвид индивидуалните обстоятелства, така че системата от стимули за доброволно удължаване на трудовия живот да отчита разнообразните нужди, желания и способности на възрастните хора, включително членовете на различни професионални групи, като се обръща специално внимание на заетите с ръчен труд и на работещите при тежки или трудни условия, или в западащите и преобразуващите се сектори.
37. Да насърчават цифровата грамотност, умения и приобщаване и да гарантират, че цифровата трансформация е от полза за всички граждани, като се обръща специално внимание на нуждите на възрастните хора. Ориентираният към гражданите подход по отношение на лесния за ползване и безпрепятствен дизайн, който отговаря на нуждите на възрастните хора, е от ключово значение за борбата с цифровата изолация, намаляването на цифровото разделение и противодействието на проблема, свързан с ниската степен на използване от страна на потенциалните бенефициери, по-специално възрастните хора.

38. Да интегрират, когато е възможно, предоставянето на услуги за подкрепа на всички равнища и сектори на държавната администрация и местните органи, както и сред социалните партньори и други имащи отношение неправителствени субекти, като същевременно укрепват публично-частното сътрудничество, така че то да бъде от полза за възрастните хора по отношение на потребностите, навременността, безпрепятствения характер и селективността. Да развият диалог със заинтересованите страни относно изготвянето на всеобхватни пакети от политики и интегрираното им изпълнение чрез създаване на тесни партньорства с профсъюзите, работодателите, бизнеса и съответните организации на гражданското общество на всеки етап от разработването, въвеждането и изпълнението на политиките.
39. Да насърчават по отношение на работодателите и работниците, в сътрудничество със социалните партньори, управлението на човешките ресурси с акцент върху възрастта, като повишават тяхната осведоменост за ползите от подхода, отчитащ целия живот, при наемането, обучението, задържането и повторното интегриране на работници, както и като оползотворяват максимално потенциала на възрастните хора, включително като ги насърчават да предават професионалния си опит на по-младите поколения, наред с другото. Да стимулират работодателите да използват потенциала на възрастните хора, които търсят работа или са неактивни. Следва да се отчита фактът, че инвестициите в повишаване на квалификацията и преквалификация, адаптиране на работното място и здравословни и безопасни условия на труд, съобразени с нуждите на по-възрастните работници, са едновременно осъществими и полезни.
40. Да активизират усилията, в сътрудничество със социалните партньори, за въвеждане на решения за насърчаване на възрастните хора да останат доброволно на пазара на труда, включително след достигане на пенсионна възраст, съгласно съответните специфични за всяка държава препоръки в рамките на европейския семестър, като по целесъобразност не поощряват ранното пенсиониране, прилагат ефективни стимули за удължаване на доброволния по-дълъг трудов живот, позволяват на хората да съчетават пенсионните обезщетения с доходи от работа и насърчават гъвкави модели на пенсиониране, наред с другото.

41. Да насърчават обмена на най-добри практики, включително в рамките на групата на високо равнище по въпросите на недискриминацията, равенството и многообразието, с цел да се стимулира разработването на по-ефективни национални мерки, включително стратегии и планове за действие за справяне с основните предизвикателства пред равенството между възрастовите групи.
42. В съответствие с националните административни практики да вземат подходящи мерки за осъществяване на напредък при събирането на данни относно равенството, включително данни, разбити по пол и възраст, за по-добро идентифициране и справяне с неравенството и дискриминацията по отношение на възрастта.

ПРИКАНВА КОМИТЕТА ПО ЗАЕТОСТТА И КОМИТЕТА ЗА СОЦИАЛНА ЗАКРИЛА:

43. Въз основа на широкия си опит в тази област, да подпомогнат обмена на най-добри практики по отношение на оценяването и използването на икономическия и социалния потенциал на възрастните хора и да анализират съответните резултати в контекста на текущите дейности, свързани с обсъжданията, докладването и взаимното обучение.

ПРИКАНВА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ:

44. Да отчита икономическия и социалния потенциал на възрастните хора, с акцент върху стратегически перспективи като продължителността на живота, социално-икономическите фактори на неравенството, включително разликите в пенсиите, здравните условия, нововъзникващите базови и достъпни технологии и промените на пазара на труда. Следва да се обърне внимание и на възприемането на застаряващото общество, като се акцентира не само върху разходите и предизвикателствата, но и върху потенциалните ползи.
45. Да осигури форми за обмен на информация и възможности за учене относно практики, които могат да позволят на възрастните хора да останат на пазара на труда, насърчават приобщаваща по отношение на възрастта работна сила, стимулират предприемачеството, включително социалното предприемачество, и поощряват работата след пенсионна възраст, както и дейности, насочени към насърчаване на социалната активност и противодействие на самотата, като елементи в подкрепа на активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве и достъпа до висококачествени услуги за дългосрочни грижи.

46. Да противодейства на стереотипите и да популяризира положителната представа за дълголетието в съответните кампании за повишаване на осведомеността. Да насърчава гражданите на ЕС да се подготвят за дълголетие чрез изграждане на грамотност по отношение на дълголетието, което да им помогне да подготвят бъдещето си.
47. Да насърчава действията и да повишава осведомеността относно остаряването в добро здраве и активния живот на възрастните хора не само сред възрастните хора, но и в цялото общество, качествените работни места, справедливите и достойни условия на труд по време на професионалния живот на хората, включително въздействието на здравословния начин на живот, равновесието между професионалния и личния живот на жените и мъжете, дейностите, които не са свързани с работата, и социалните връзки върху поддържането на достоен и автономен живот в напреднала възраст, като се отчитат различните аспекти на живота и се противодейства на възрастовата дискриминация, включително всяка дискриминация срещу възрастните хора, при достъпа до техните права и като се гарантира пълноценно участие в социалния, културния, политическия и икономическия живот.
48. Да гарантира, че в рамките на предстоящата всеобхватна работа по *стратегията за справедливост между поколенията* се отделя специално внимание и на нуждите и интересите на по-възрастното поколение, особено по отношение на икономическото и социалното активиране на възрастните хора, и да обмисли възможни инициативи, насочени към по-възрастните европейци, които позволяват пълноценното им участие в обществото и икономиката и, наред с това, насърчават по-голяма солидарност и ангажираност.
49. Да подкрепи осигуряването на достатъчно финансиране от ЕС в рамките на наличните финансови средства по МФР, за да се позволи на възрастните хора да развият умения, които да им дадат възможност да се адаптират към съвременните пазари на труда и технологичните промени, да насърчава работни места, които са достъпни и са съобразени с нуждите на възрастните хора, и приобщаваща по отношение на възрастта работна сила, като същевременно се изпълняват инициативи, които да им позволят да допринасят за икономиката и обществото.
50. Да продължи да следи и да подпомага ефективното прилагане на съответното законодателство на ЕС и да продължи да работи за подобряване на законодателството за борба с дискриминацията, включително по отношение на дискриминацията срещу възрастните хора и хората с увреждания.

Референтни документи

Законодателство на ЕС

Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2024 г. за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета

Директива (ЕС) 2024/1499 на Съвета от 7 май 2024 г. относно стандартите за органите по въпросите на равенството в областта на равното третиране на лицата, независимо от тяхната раса или етнически произход, равното третиране на лицата по въпросите на заетостта и професиите, независимо от тяхната религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, равното третиране на жените и мъжете по въпросите на социалното осигуряване и достъпа и предоставянето на стоки и услуги, и за изменение на директиви 2000/43/ЕО и 2004/113/ЕО

Директива (ЕС) 2019/882 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 г. за изискванията за достъпност на продукти и услуги

Директива (ЕС) 2019/1158 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. относно равновесието между професионалния и личния живот на родителите и лицата, полагащи грижи, и за отмяна на Директива 2010/18/ЕС на Съвета

Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите

Решение (ЕС) 2024/3134 на Съвета от 2 декември 2024 г. относно насоки за политиките по заетостта на държавите членки

Европейски съвет

Стратегическа програма за периода 2024 – 2029 г., приложение I към заключенията на Европейския съвет от 27 юни 2024 г. (EUCO 15/24)

Съвет

Препоръка на Съвета от 8 декември 2022 г. относно достъпа до финансово приемливи висококачествени дългосрочни грижи (2022/С 476/01)

Заклучения на Съвета от 2 декември 2024 г. относно недостига на работна сила и умения в ЕС: мобилизиране на неизползвания трудов потенциал в Европейския съюз (док. 16556/24)

Заклучения на Съвета от 2 декември 2024 г. относно осигуряването на равновесие между професионалния и личния живот и на равенство между половете за всички поколения в контекста на демографските предизвикателства (док. 16065/24)

Заклучения на Съвета от 20 юни 2024 г. относно адекватността на пенсиите (док. 1398/24)

Заклучения на Съвета от 14 май 2024 г. относно предизвикателствата пред фискалната устойчивост в резултат на застаряването на населението (док. 9160/24)

Заклучения на Съвета от 12 март 2021 г. относно интегрирането на въпросите на застаряването в публичните политики (док. 6976/21)

Заклучения на Съвета от 12 октомври 2020 г. относно правата на човека, участието и благосъстоянието на възрастните хора в ерата на цифровизацията (док. 11717/2/20 REV 2)

Европейска комисия

Пътна карта за правата на жените (референтен номер на Комисията: COM(2025) 97 final)

Съюз на уменията (референтен номер на Комисията: COM(2025) 90 final)

Недостиг на работна ръка и умения в ЕС: план за действие (референтен номер на Комисията: COM(2024) 131 final)

Демографските промени в Европа: инструментариум за действие (референтен номер на Комисията: COM(2023) 577 final)

Оптимално използване на талантите в регионите на Европа(референтен номер на Комисията: COM(2023) 32 final)

Европейска стратегия за полагане на грижи (референтен номер на Комисията: COM(2022) 440 final)

Стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2021 – 2027 г.

Здравословни и безопасни условия на труд в променящ се свят на труда (референтен номер на Комисията: COM(2021) 323 final)

План за действие на Европейския стълб на социалните права (референтен номер на Комисията: COM(2021) 102 final)

Съюз на равенство: Стратегия за правата на хората с увреждания за периода 2021 – 2030 г. (референтен номер на Комисията: COM(2021) 101 final)

Зелена книга относно застаряването на населението – Насърчаване на солидарността и отговорността между поколенията (референтен номер на Комисията: COM(2021) 50 final)

Писмо за определяне на ресора от Урсула фон дер Лайен, председател на Европейската комисия, до Глен Микалеф, комисар по въпросите на справедливостта между поколенията, младежта, културата и спорта, Брюксел, 1 декември 2024 г.

Европейски парламент

Резолюция на Европейския парламент от 7 юли 2021 г. относно остаряването на стария континент – възможности и предизвикателства, свързани с политиката за периода след 2022 г. в сферата на застаряването на населението (2022/C 99/13)

Резолюция на Европейския парламент от 19 януари 2017 г. относно Европейски стълб на социалните права (2018/C 242/05)

Резолюция на Европейския парламент от 16 февруари 2011 г. относно „Към адекватни, устойчиви и сигурни европейски пенсионни системи“ (2012/C 188 E/03)

Становище на ЕИСК: Заетост на възрастните хора – системни фактори за доброволен избор на удължена трудова активност (SOC/817 EESC 2024), 26 февруари 2025 г.

Становище на ЕИСК: Насърчаване на солидарността между поколенията в Европа – към хоризонтален подход на ЕС (ОВ С, С/2024/6869), 28 ноември 2024 г.

Становище на ЕИСК: Въздействието на демографията върху социална Европа, SOC 796, 18 септември 2024 г.

Становище на ЕИСК: „Европейска стратегия за възрастните хора“ (2023/С 349/06), 12 юли 2023 г.

Становище на ЕИСК: „Бяла книга – Програма за адекватни, сигурни и устойчиви пенсии“

i)(2012/С 299/21), 12 юли 2012 г.

Организация на обединените нации

Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания, приета на 13 декември 2006 г.

Резолюция на Общото събрание на ООН от 25 септември 2015 г. „Да преобразим света: Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие“ (A/RES/70/1)

Резолюция № 1 на ООН: Политическа декларация и Международен план за действие от Мадрид по въпросите на застаряването, 2002 г., (A/CONF.197/9)

Препоръка на МОТ относно възрастните работници, 1980 г. (№ 162), Женева, 66-а сесия на МКТ (23 юни 1980 г.)

Други (доклади, работни документи)

Европейска комисия: Генерална дирекция „Правосъдие и потребители“, Заключителен документ на групата на високо равнище по въпросите на недискриминацията, равенството и многообразието: Равенство между възрастовите групи и недопускане на дискриминация, основана на възраст. Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

Европейска комисия: Генерална дирекция „Правосъдие и потребители“, Доклад от 2025 г. относно равенството между половете в ЕС, 7 март 2025 г., Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

Европейска комисия: Генерална дирекция „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“ и Комитет за социална закрила (КСЗ), Доклад от 2024 г. относно адекватността на пенсиите: текуща и бъдеща адекватност на доходите на възрастните хора в ЕС. Том I, Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

Европейска комисия: Генерална дирекция „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“ и Комитет за социална закрила (КСЗ), Годишен доклад на КСЗ за 2024 г.: Преглед на Инструмента за наблюдение на резултатите в областта на социалната закрила и промените в политиките за социална закрила – основни социални предизвикателства и ключови послания. Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

Европейска комисия: Генерален секретариат, Въздействието на демографските промени в променяща се среда. Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г.

Структура на населението и застаряване: статистика в достъпна форма, Евростат, февруари 2025 г., https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing

Eiffe, F.F. и др. (2024 г.), „Поддържане на ангажираността на по-възрастните работници: политики, практики и механизми“, работен документ на Eurofound WPEF24030, <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2024-02/wpef24030.pdf>

Mahoney, J. и др. (2024), „Measuring social connectedness in OECD countries: A scoping review“ (Измерване на социалната свързаност в държавите от ОИСР: бърз преглед), OECD Papers on Well-being and Inequalities (Документи на ОИСР относно благосъстоянието и неравенствата), № 28, OECD Publishing, Париж, <https://doi.org/10.1787/f758bd20-en>

Sylke, V. и др. (2024), „Loneliness in Europe: Determinants, Risks and Interventions“ (Самотата в Европа: определящи фактори, рискове и интервенции), Population Economics, Cham, Springer. ISSN 1431-6978, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-66582-0>

„Barometer 2023: Empowering older people in the labour market for sustainable and quality working lives“ (Барометър за 2023 г.: повече възможности за възрастните хора на пазара на труда за устойчив и качествен трудов живот), AGE Platform, 2023, https://www.age-platform.eu/content/uploads/2023/11/AGE-Barometer-2023_vf_EN.pdf

„Ageing with social rights - AGE Platform Europe’s contribution to the consultation on reinforcing social Europe“ (Остаряване със социални права – принос на платформата AGE в контекста на консултациите за укрепване на социална Европа), ноември 2020 г., <https://www.age-platform.eu/ageing-with-social-rights-age-contribution-to-the-consultation-on-social-europe/>

„International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences“ (Международна енциклопедия на социалните поведенчески науки) (второ издание)“, 2015 г., <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/B9780080970868340417>
